

În cele mai vechi amintiri ale mele, bunicul este chel ca-n palmă și mă duce să văd tigrii. Își pune pălăria pe cap, balonzaidul cu nasturi mari, iar eu port pantofii de lac și rochia de catifea. Este toamnă și am patru ani. Certitudinea acestui proces: mâna bunicului, șuieratul strident al tramvaiului, aerul jilav al dimineții, plimbarea pe deal, prin mulțimea de oameni, către parcul citadelei. Nelipsită din buzunarul de la piept al bunicului: *Cartea junglei*, cu coperta ei aurie și paginile îngălbene. Eu nu am voie să o țin în mână, dar va rămâne deschisă pe genunchii lui toată după-amiaza, în timp ce îmi recită pasaje din ea. Chiar dacă bunicul nu are stetoscopul și nu e îmbrăcat în halat alb, doamna de la casa de bilete din foișor îi spune tot „domnule doctor“.

Urmează apoi căruciorul cu popcorn, taraba cu umbrelă, un chioșc mic cu vederi și ilustrate. Coborâm treptele pe lângă colivia în care dorm bufnițele cu urechi ascuțite, trezem prin grădina care se întinde pe toată lungimea zidului citadelei, înconjurată de cuști. Aici trăia odată un rege, un sultan, cu ienicerei lui. Acum, în gurile de tragere dinspre stradă sunt niște jgheaburi înfundate, cu apă călduroasă. Barele cuștilor s-au curbat spre exterior și sunt portocalii de rușină. În celalătă mână, bunicul duce plasa albastră pe care ne-a pregătit-o bunica. În ea se află cotoare de varză vechi de șase zile pentru hipopotami, morcovii și țelină pentru oi și cerbi și pentru elanul mascul, care este un adevărat fenomen. În buzunar, bunicul a ascuns câteva bucăți de zahăr cubic pentru poneiul care trage trăsura

din parc. Îmi aduc aminte de toate acestea nu cu sentimentalism, ci ca de ceva măreț.

Tigrii trăiesc în sănțul exterior al fortăreței. Urcăm treptele caste-lului, pe lângă păsările de apă și geamurile aburite ale casei maimu-țelor, pe lângă lupul căruia îi crește blana de iarnă. Trecem pe lângă vulturii bărboși și apoi pe lângă urșii care dorm mai toată ziua, duh-nind a pământ reavăn și a moarte. Bunicul mă ridică și îmi sprijină picioarele de balustradă, ca să pot privi tigrii din sănț.

Bunicul nu îi spune niciodată pe nume soției tigrului. Cu brațul în jurul meu, în timp ce eu stau cu picioarele pe balustradă, bunicul îmi zice:

– Știam odată o fată care iubea tigrii atât de mult, că aproape devenise și ea unul.

Pentru că sunt mică și pentru că dragostea mea pentru tigri vine chiar de la el, cred că este vorba de mine, că îmi oferă un basm în care să mă pot imagina pe mine însămi – ceea ce voi face ani la rând.

Cuștile dau înspre o curte, iar noi coborâm scările și ne plimbăm încet de la una la alta. Mai este și o panteră cu pete spectrale pe blana ei neagră și lucioasă, vecină cu un leu adormit și puhat din Africa. Dar tigrii sunt treji și furioși, scăparând de răutate. Rotindu-și umerii brâzdați de dungi, se flanchează unii pe alții în susul și în josul brâului îngust de piatră, răspândind un miros acru și stătut care învăluie totul. Mirosul va rămâne cu mine tot restul zilei – și după ce mi-am făcut baie și m-am dus la culcare – și va reveni mereu pe neașteptate: la școală, la petrecerea în cinstea zilei de naștere a unui prieten, chiar și peste ani, în laboratorul de patologie sau în mașină, în timp ce mă întorc de la Galina.

Îmi mai amintesc ceva: o altercație. Un mic grup de oameni se strânsese în jurul cuștii tigrilor. Printre ei, un băiat cu un balon în formă de papagal, o femeie într-o jachetă de culoare violet și un bărbat cu barbă, îmbrăcat în uniforma cafenie a angajaților grădinii zoologice. Bărbatul are o mătură și un făraș cu coadă lungă și curăță porțiunea dintre cușcă și balustradă. Se plimbă în sus și-n jos, mătrând cutiile de suc, ambalajele de bomboane și resturile de popcorn

pe care oamenii încercaseră să le arunce tigrilor. Tigrii se plimbă și ei în sus și-n jos odată cu el. Femeia în violet îi spune ceva zâmbind, iar el îi răspunde tot cu un zâmbet. Femeia e șatenă. Bărbatul cu fărașul se oprește și se sprijină de coada măturii, în timp ce tigrul uriaș se vântură încocă și-ncolo, frecându-se de grilajul cuștii, mărâind. Îngrijitorul își vâră mâna printre gratii și îi atinge coastele. O clipă, nu se întâmplă nimic. După care iadul se dezlănțuie.

Tigrul îl încolțește, femeia îtpă, și, deodată, umărul îngrijitorului ajunge între bare, iar el se răsucește, își răsucește capul, încercând să ajungă la balustradă, ca să aibă de ce să se apuce. Tigrul ține brațul îngrijitorului cum ține câinele un os mare: drept, între labe, rozându-l la un capăt. Doi bărbați aflați de față cu copiii sar peste balustradă și îl apucă pe îngrijitor de mijloc și de brațul liber, încercând să-l tragă de acolo. Un al treilea bărbat își îngheșue umbrela printre gratii, împungându-l pe tigru în coaste. Tigrul rage cumplit, după care se ridică pe picioarele din spate și strângă și mai tare brațul îngrijitorului, scuturând din cap ca și cum ar trage de-o sfoară. Urechile i-sau turtit și scoate niște sunete ca de locomotivă. Îngrijitorul s-a albit la față, dar, în tot acest timp, nu a zis nici pâs.

Apoi, dintr-o dată, tigrul hotărăște că nu mai are rost să continue și îi dă drumul. Cei trei bărbați se prăbușesc și săngele țâșnește pe jos. Animalul își flutură coada nervos, iar paznicul se târăște pe sub balustradă și se ridică în picioare. Femeia în violet a dispărut. Bunicul nu s-a întors cu spatele. Am patru ani, dar nu-mi spune nici mie să-mi fereșc privirea. Văd totul, iar mai târziu sunt sigură că a vrut să văd.

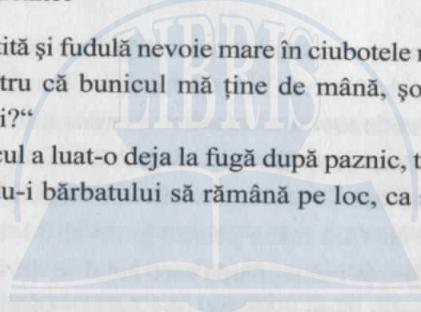
Apoi îngrijitorul pornește grăbit în direcția noastră, înfășurându-și peste braț o bucată din cămașă ruptă. E roșu la față și se îndreaptă furios către infirmerie. Atunci am crezut că îi era frică, dar mai târziu aveam să înțeleg că erajenat, rușinat. Tigrii se agită în spatele gratiilor. Îngrijitorul lasă în urma lui, pe pietriș, o dâră de culoare închisă. Când trece pe lângă noi, bunicul îi spune:

– Dumnezeule, ești nebun!

Drept răspuns, bărbatul îi spune ceva ce nu am de gând să repet.

Iar eu, gătită și fudulă nevoie mare în ciubotele mele lăcuite, plină de curaj pentru că bunicul mă ține de mâna, șoptesc: „E nebun, nu-i aşa, buni?“

Dar bunicul a luat-o deja la fugă după paznic, trăgându-mă după el și strigându-i bărbatului să rămână pe loc, ca să-i poată da primul ajutor.

1

TĂRMUL

Cele patruzeci de zile ale sufletului încep în dimineața de după moarte. În prima noapte, înainte să înceapă cele patruzeci de zile, sufletul zace nemîscat pe pernele asudate și îi privește pe cei vii cum îi încrușiează mânile și îi închid ochii mortului, cum ard lumenări și tămâie într-o tăcere deplină, ca să împiedice sufletul cel nou să pătrundă pe sub uși și prin ferestre sau printre crăpăturile din podea și să se scurgă din casă precum un râu. Cei vii știu că, la revărsatul zorilor, sufletul îi va părăsi și își va găsi singur drumul către locurile din trecut – școli și interne din tinerețea sa, cazărmă și barăci, case demolate și reconstruite, locuri ce reînvie sentimente de iubire și vinovătie, greutăți și bucurii, optimism și frenzie, stări de grație fără nici o noimă pentru alții – și, uneori, această călătorie va dura atât de mult și îl va duce atât de departe, încât sufletul va uita să se mai întoarcă. Din acest motiv, cei vii își abandonează pentru o vreme propriile ritualuri: ca să-i ureze bun venit spiritului de curând eliberat din chingile trupului, cei vii nu curăță, nu spală și nu mută lucrurile mortului timp de patruzeci de zile, sperând că sentimentele și dorul de casă îi vor aduce sufletul înapoi, că îl vor încuraja să revină cu un mesaj, un semn sau un gest de iertare.

Dacă este ademenit cum se cuvine, sufletul se va întoarce în cele din urmă pentru a scotoci prin sertare, a cerceta dulapurile, a căuta alinarea oferită de confortul domestic, verificând uscătorul de vase, soneria de la ușă și telefonul, reamintindu-și cum funcționează toate,

atingând obiecte emițătoare de sunete și făcându-și simțită prezența celor care locuiesc în casă.

Vorbindu-mi încet la telefon, bunica mi-a amintit toate aceste lucruri după ce m-a înștiințat cu privire la moartea bunicului. Pentru ea, cele patruzeci de zile erau o realitate de bun-simt, ceva ce învățase înormântând doi părinți, o soră mai mare și nenumărăți veri și străini din orașul natal, o mantra pe care i-o recita bunicului pentru a-l alina ori de câte ori acesta pierdea un pacient de care se ocupase în mod deosebit; o superstiție, cum zicea el, dar pe care i-o îngăduise protestând din ce în ce mai puțin pe măsură ce anii îi întăreau bunicii convingerile.

Bunica era şocată și furioasă că fuseserăm văduviți de cele patruzeci de zile ale bunicului, reduse acum la treizeci și șapte sau treizeci și opt de împrejurările în care murise. Murise singur în timpul unei călătorii de departe de casă; bunica nu știuse că era deja mort când îi călcase lucrurile cu o zi în urmă sau când spălase vasele în dimineața aceea și nu putea să prevadă urmările spirituale ale ignoranței sale. Murise într-un orășel obscur numit Zdrevkov, de cealaltă parte a graniței; nici o persoană cu care vorbise bunica nu știa unde se află Zdrevkov și, când m-a întrebăt, i-am spus adevărul: nu aveam nici cea mai vagă idee ce făcea el acolo.

– Minți, a rostit ea.

– Bako, nu mint!

– Ne-a zis că se întâlnește cu tine.

– Imposibil, am spus.

Mi-am dat seama că o mințise și că mă mințise și pe mine. Profițase de călătoria mea prin țară ca s-o șteargă – cu o săptămână în urmă, spunea ea, cu autobuzul, imediat ce pornisem eu la drum – și dispăruse dintr-un motiv pe care nu-l cunoștea nici una din noi. Personalului de la clinica din Zdrevkov îi luase trei zile să dea de urma bunicii pentru a o anunța că bunicul era mort și a aranja trimiterea trupului. Sosise la morga din Oraș în dimineața aceea, dar eu mă aflam deja la 650 de kilometri distanță de casă, în picioare în toaleta din ultima benzinărie înainte de graniță, cu receptorul telefonului

public la ureche și cu pantalonii suflecați, cu sandalele în mână și cu tălpile goale alunecând pe gresia verde de sub chiuveta stricată.

Cineva înfășurase în jurul robinetului un furtun care atârna din țevile boilerului, cu duza în jos, împrăștiind șiroaie de apă pe podea. Probabil că șiroia aşa de mai multe ore: era apă peste tot, inundând șanțuletele dintre plăcile de gresie și băltind pe lângă budele turcești, scurgându-se pe sub pragul ușii, până în grădina veștejtită din spatele barăcii. Nimic din toate astea nu o deranja însă pe îngrijitoarea între două vârste, cu o eșarfă portocalie pe cap, pe care o găsim moțăind pe un scaun, într-un colț, și pe care o gonisem din încăpere după ce îi îndesasem un pumn de bancnote în mână, speriată de cele șapte mesaje pe care bunica mi le trimisese pe pager, înainte ca eu să fi ridicat măcar receptorul.

Eram supărată pe ea că nu mă anunțase atunci când bunicul plecase de-acasă. Acesta le spusese ei și mamei că era îngrijorat cu privire la inițiativa de vaccinare de la orfelinatul din Brejevina, parte a misiunii mele caritabile, și că venea să mă ajute. Dar nu puteam să dojenesc pe bunica fără să mă dau pe mine în vileag. Dacă ea ar fi știut de boala lui – pe care eu și bunicul i-o ascunsescem –, mi-ar fi spus. Așa că am lăsat-o să vorbească și nu am suflat o vorbă despre cum îl însoțisem la Academia Militară de Medicină cu trei luni în urmă, când aflase, și nici despre cum oncologul, un vechi prieten al bunicului, îi arătase analizele, și bunicul își pusese pălăria pe genunchi și rostise: „La dracu! De ce ți-e frică nu scapi!“

Am mai introdus două monede în fantă și telefonul a început să zbârnâie.

Vrăbiile plonjau de pe pervazurile pereților de cărămidă ai băii, aterizând drept în băltoacele de la picioarele mele, scuturându-și penile de apă. Aerul fierbinte și umed se lipea de mine ca o cămașă. Afară, soarele dogorea după-amiaza încremenită, aruncându-și razele până în pragul ușii care dădea spre șoseaua unde mașinile formau o coadă compactă înainte de punctul de control de la frontieră. Vedeam mașina noastră, cu aripa stângă îndoită în urma unei ciocniri recente cu un tractor, și pe Zóra la volan, ținând portiera întredeschisă, cu un

picioar lung atârnându-i pe-afară și aruncând priviri neliniștite peste umăr, în direcția toaletei, din ce în ce mai des pe măsură ce se aprobia de ghișeul vămii.

— Au sunat aseară, a spus bunica mai tare. Am crezut că e o greșeală. N-am vrut să te sunăm până nu eram sigure, să nu te îngrijorăram degeaba, în caz că nu era vorba despre el. Dar s-a dus maică-ta azi-dimineață la morgă. Au urmat câteva clipe de tăcere, după care a adăugat: Nu înțeleg, nu înțeleg nimic!

- Nici eu, Bako, am răspuns.
- Trebuia să vă întâlniți.
- Eu n-am știut!

Apoi vocea i s-a schimbat. Bunica avea bănuielii, se întreba de ce nu plâng, de ce nu sunt isterică. Probabil că în primele zece minute ale conversației își îngăduise să credă că eram calmă pentru că mă aflam într-un spital străin, la datorie, înconjurate poate de colegi. Ar fi izbucnit mult mai repede dacă ar fi știut că mă ascundeam într-o toaletă publică de la graniță, ca să nu mă audă Zóra.

- N-ai nimic de spus? m-a întrebat ea.
  - Pur și simplu nu știu ce să zic, Bako. De ce să fi mințit că vine să mă vadă?
  - Nici n-ai întrebat dacă a fost un accident. De ce n-ai întrebat?
- Nu te interesează cum a murit?

- Nici măcar n-am știut că plecase de-acasă, am răspuns. Habar n-aveam ce se întâmplă.
- Dar nici nu plângi, a continuat ea.
- Nici tu nu plângi!
- Mama ta e distrusă, mi-a spus. Probabil că el știa. Ne-au spus că era foarte bolnav, deci bănuiesc că știa, bănuiesc că i-a spus cuiva. Ție?
- Dacă ar fi știut, n-ar fi plecat nicăieri, am răspuns eu încercând să par convingătoare. Ar fi rămas acasă să-și vadă de sănătate.

Pe un raft de metal aflat deasupra oglinziei erau stivuite o mulțime de prosoape albe. Mi-am șters față și gâtul cu unul, apoi cu încă unul; pielea mea lăsa dârare gri pe fiecare prosop în parte, până am murdărit

cinci. Nu era nici un coș de rufe unde să le pun, aşa că le-am lăsat în chiuvetă.

— Unde se află locul ăsta în care l-au găsit? am întrebat. Cât de departe a ajuns?

- Nu știu, a răspuns ea. Nu ne-au spus. Undeva pe partea cealaltă.
- Poate că era o clinică de specialitate, am zis.
- Era în drum spre tine.
- A lăsat o scrisoare?

Nu lăsase. Mi-am dat seama că și bunica, și mama interpreta seră probabil plecarea bunicului drept o altă dovdă a încăpățânerii lui de a-și continua munca, aşa cum era și relația cu pacientul cel nou care nu putea să iasă din casă și care locuia în afara Orașului – un pacient pe care-l inventaseră ca să justifică vizitele la prietenul oncolog care-i făcea injecții cu niște substanțe despre care se presupunea că îi calmau durerile. Niște substanțe colorate, spunea bunicul când venea acasă, de parcă ar fi știut că nu era vorba decât despre apă amestecată cu colorant alimentar. De parcă nici măcar nu mai conta. La început își păstrase întru câtva aspectul de om sănătos, ceea ce-l ajuta să-și ascundă mai ușor boala. A fost însă suficient să-l văd o singură dată după aceste ședințe, ca să-l ameninț că-l voi spune mamei. Mi-a răspuns atunci: „Nici să nu îndrăznești!“ Și asta a fost tot.

- Ați ajuns deja în Brejewina? m-a întrebat bunica.
- Suntem la graniță, am răspuns. Tocmai ce-am traversat cu feribotul.

Afară, coada de mașini se pusese din nou în mișcare. Am văzut-o pe Zóra cum își strivește țigara de pământ, cum își trage piciorul în mașină și trântește portiera. Toți acei oameni care se strânseseră ciorchine pe limba de pietriș ca să se întindă și să fumeze, să verifice cauciucurile și să-și umple sticlele cu apă de la fântână, să privească nerăbdători coada, să se descotorosească de pateurile și sandvi-ciurile cu care avuseseră de gând să treacă granița sau să urineze pe zidul toaletei au început să se îmbrâncească pentru a ajunge înapoi la mașini.